

Familjemedlem som inte omfattas av svensk socialförsäkring kan ha rätt till föräldrapenning på sjukpenningnivå

Försäkringskassans ställningstagande

I ärenden där en familjemedlem är självständigt försäkrad i ett annat EU/EES-land och inte omfattas av svensk socialförsäkring gäller följande:

- Familjemedlemmen kan beviljas föräldrapenning från Sverige när samtliga övriga villkor för att bevilja förmånen är uppfyllda.
- Försäkringskassan ska i första hand bevilja familjeförmåner till den som omfattas av svensk lagstiftning.
- När rätten till föräldrapenning grundar sig på härledd rätt¹ kan Försäkringskassan inte begränsa rätten till föräldrapenning så att den endast omfattar föräldrapenning på grundnivå eller lägstanivå.
- Om föräldrarna har rätt till föräldrapenning för samma period och samma barn enligt flera medlemsländers lagstiftning ska prioritetsreglerna i artikel 68 i förordning 883/2004 tillämpas.

Ett rättsligt ställningstagande behövs

I HFD 2019 ref. 5 klargör Högsta förvaltningsdomstolen att den svenska föräldrapenningen ska anses vara en familjeförmån. Därmed ska föräldrapenning samordnas som en familjeförmån enligt förordning 883/2004. Ett av syftena med detta rättsliga ställningstagande är att klargöra vissa konsekvenser av detta.

Av EU-domstolens dom meddelad den 18 september i mål C-32/18 framgår att en familjemedlem som inte är försäkrad i Sverige kan ha rätt till föräldrapenning på sjukpenningnivå från Sverige. Ett annat syfte med detta rättsliga ställningstagande är att klargöra vilka förutsättningar som gäller för att hen ska ha det.

Bakgrund

Tidigare klassificerades den svenska föräldrapenningen som en förmån vid moderskap och likvärdiga förmåner vid faderskap. I HFD 2019 ref. 5 klargjorde dock Högsta förvaltningsdomstolen att den svenska föräldrapenningen ska

---

¹ När en familjemedlem ansöker om föräldrapenning från Sverige utan att själv vara försäkrad här kallas det för härledd rätt.

Beslutsdatum
2023-09-06Vår beteckning
Dnr 2023/019214Serienummer
2023:08

anses vara en familjeförmån. Detta framgår numera också av Sveriges lagstiftningsförteckning enligt artikel 9 i förordning 883/2004.

Syftet med familjeförmåner är att ett barn ska ha rätt till samtliga förmåner från varje behörigt medlemsland som om barnet vore bosatt och försäkrat där. Det innebär att om föräldrarna arbetar i två olika medlemsländer så har barnet rätt till familjeförmåner från båda länderna, under förutsättning att föräldrarna uppfyller de nationella villkoren för förmånerna.

Att föräldrapenning är en familjeförmån innebär att den ska samordnas enligt kapitel 8 i förordning 883/2004.

Enligt artikel 67 i förordning 883/2004 ska personer ha rätt till familjeförmåner enligt lagstiftningen i det behöriga medlemslandet även för sina familjemedlemmar som är bosatta i ett annat medlemsland som om de vore bosatta i det förra medlemslandet.

Artikel 68 i förordning 883/2004 handlar om prioritetsregler vid sammanträffande rätt. Där anges följande.

1. Om rätt till förmåner under samma period och för samma familjemedlemmar föreligger enligt flera medlemsstaters lagstiftning skall följande prioritetsregler tillämpas:

a) I de fall då flera medlemsstater är skyldiga att utge förmåner på olika grunder skall prioritetsordningen vara följande: i första hand rättigheter som förvärvats på grund av arbete som anställd eller verksamhet som egenföretagare, därefter rättigheter som förvärvats på grund av uttag av pension och slutligen rättigheter som förvärvats på grund av bosättning.

b) I de fall då flera medlemsstater är skyldiga att utge förmåner på samma grunder skall prioritetsordningen fastställas enligt följande tilläggs-kriterier:

i) Om det gäller rättigheter som förvärvats på grund av arbete som anställd eller verksamhet som egenföretagare: barnens bostadsort, förutsatt att sådan verksamhet föreligger där, och i andra hand – i förekommande fall – det högsta belopp av förmånerna som föreskrivs i berörda lagstiftningar. I det sistnämnda fallet skall kostnaden för förmåner fördelas efter kriterier som fastställs i tillämpningsförordningen.

ii) Om det gäller rättigheter som förvärvats på grund av uttag av pension: barnens bostadsort, förutsatt att en pension skall utges enligt dess lagstiftning, och i andra hand – i förekommande fall – den längsta försäkringsperioden eller bosättningsperioden som fullgjorts i enlighet med berörda lagstiftningar.

iii) Om det gäller rättigheter som förvärvats på grund av bosättning: barnens bostadsort.

Det land som kommer först i prioritetsordningen kallas primärland medan det andra kallas sekundärland.

EU-domstolens dom i mål C-32/18 om familjeförmåner innebär att en familjemedlem som inte är försäkrad i Sverige ändå kan ha rätt till föräldrapenning på sjukpenningnivå från Sverige. Målet gällde två makar som

Beslutsdatum
2023-09-06Vår beteckning
Dnr 2023/019214
Serienummer
2023:08

var bosatta i Tyskland med sina två barn. En av föräldrarna var anställd i Tyskland och den andra föräldern var anställd i Österrike. När föräldern som var anställd i Österrike var föräldraledig fick hen bl.a. föräldrabidrag från Tyskland. Den behöriga institutionen i Österrike betalade dessutom ut en kompletterande ersättning (tilläggsbelopp) i form av vårdnadsbidrag som baserades på hans inkomst från arbetet i Österrike. När föräldern som var anställd i Tyskland var föräldraledig fick hen föräldrabidrag från Tyskland men väckte talan vid domstol i Österrike och begärde kompletterande ersättning (tilläggsbelopp) från Österrike. Domstolen ogillade hans talan och målet överklagades upp till Högsta domstolen i Österrike, som begärde ett förhandsavgörande från EU-domstolen.

EU-domstolen uttalade följande i sin dom:

Artikel 60.1 andra meningen i förordning nr 987/2009 ska tolkas så att den skyldighet som ställs upp där är tillämplig både när förmånerna beviljas enligt den lagstiftning som har företräde enligt artikel 68.1 b i) i förordning nr 883/2004 och när dessa förmåner beviljas enligt en eller flera andra lagstiftningar.

EU-domstolen uttalade också att när en ansökan om familjeförmåner görs hos den behöriga institutionen, ska situationen för hela familjen beaktas vid tillämpningen av artikel 67 och 68 i förordning nr 883/2004 som om alla de berörda personerna omfattades av lagstiftningen i det berörda medlemslandet och var bosatta där. Detta gäller i synnerhet när det handlar om en persons rätt att ansöka om sådana förmåner. Föräldrarna till barnet som familjeförmånerna begärs för omfattas av begreppet "berörda personer" och de har därför rätt att begära dessa förmåner. Det medför att rätten till familjeförmåner kan tillkomma en person som inte är bosatt i det land som ska betala ut dessa förmåner när samtliga övriga villkor i nationell rätt för att bevilja förmånerna är uppfyllda. Eftersom uttrycket "lagstiftningen i den berörda medlemsstaten" i artikel 60 i förordning nr 987/2009 inte innehåller någon begränsning vad gäller det berörda medlemslandet, ska denna artikel tolkas så att den är tillämplig både när förmånen beviljas enligt den lagstiftning som anses ha företräde, och när förmånen betalas ut i form av ett tilläggsbelopp enligt lagstiftningen i sekundärlandet.

EU-domstolen konstaterade också att tillämpningen av artikel 60 i förordning nr 987/2009, liksom utbetalningen av det tilläggsbelopp som ska betalas ut, inte förutsätter att förmånsmottagaren befinner sig i en gränsöverskridande faktor. Artikel 67 i förordning nr 883/2004 är tillämplig på den situation som den förälder som var anställd i Österrike befann sig i. När så är fallet, har även en arbetstagares make eller maka rätt att åberopa artikel 67. I de fall det finns ett krav på att personen ska ha arbetat i det behöriga medlemslandet (såsom föreskrivs i den österrikiska lagstiftningen) ska detta villkor anses vara uppfyllt när personen har arbetat i ett annat medlemsland.

Överväganden

Artikel 67 och familjemedlemmars rätt till föräldrapenning

En familjemedlem kan ha rätt till föräldrapenning från Sverige om hen är självständigt försäkrad i ett annat medlemsland. Det gäller under förutsättning att familjemedlemmen uppfyller de svenska nationella villkoren för föräldrapenning.

I första hand ska Försäkringskassan bevilja familjeförmåner till den förälder som omfattas av svensk lagstiftning. Men om den föräldern inte tar ut föräldrapenning kan den andra föräldern beviljas föräldrapenning trots att hen omfattas av ett annat medlemslands lagstiftning. Det handlar om de fall när den förälder som arbetar i Sverige inte uppfyller de nationella villkoren för föräldrapenning men familjemedlemmen gör det. Det kan till exempel vara att den som arbetar i Sverige inte vårdar barnet och av den anledningen inte har rätt till föräldrapenning.

Vad gäller nivån på ersättning så följer av EU-domstolens dom i mål C-32/18 att en familjemedlem kan ha rätt till föräldrapenning på sjukpenningnivå från Sverige, trots att personen inte omfattas av svensk lagstiftning eller är försäkrad här, när samtliga övriga villkor för att bevilja förmånen är uppfyllda. Föräldrapenningen ska då beräknas utifrån den inkomst som familjemedlemmen har haft i det medlemsland där hen har arbetat. Detta gäller oavsett om Sverige är ansvarig för att betala fullt belopp eller tilläggsbelopp.

När ska artikel 68 tillämpas i förhållande till föräldrapenning?

Enligt Försäkringskassans uppfattning blir prioritetsregeln i artikel 68 aktuell att tillämpa när rätt till föräldrapenning finns för samma period och samma barn enligt flera medlemsländers lagstiftning.

Föräldrapenning kan tas ut för längre sammanhängande perioder, enstaka dagar eller del av dagar. Rätten till föräldrapenning beror på om föräldern uppfyller villkoren för just den aktuella tiden som ansökan gäller.

Föräldrapenning ska därför samordnas endast för den tid då föräldrarna ansökt om föräldrapenning för samma barn och tid enligt flera medlemsländers lagstiftning med stöd av artikel 68 i förordning 883/2004. Artikel 68 innebär att beloppen för föräldrapenningförmånerna i de olika medlemsländerna ska räknas av för den tid då det finns en sammanträffande rätt. Det är då viktigt att Försäkringskassan inte samtidigt räknar av dagarna som tas ut i det andra medlemslandet. Endast dagarna som tagits ut i Sverige ska räknas av från de totala 480 föräldrapenningdagarna.

Mänskliga rättigheter, diskriminering, jämställdhet och barnrätt

Detta rättsliga ställningstagande påverkar föräldrars möjligheter att vara hemma med sina barn. Föräldrapenning syftar till att möjliggöra för föräldrar att kombinera ett arbetsliv med familjeliv. Med hjälp av detta ställningstagande klargörs att föräldrar som utnyttjar den fria rörligheten inom EU under vissa

Beslutsdatum
2023-09-06Vår beteckning
Dnr 2023/019214Serienummer
2023:08

förutsättningar har rätt till föräldrapenning på sjukpenningnivå. Detta bör därför påverka rätten till ett privatliv på ett positivt sätt.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

Artikel 60.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Skäl 34, samt artikel 1z, 3.1, 67 och 68 i förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

EU-domstolens dom i mål C-32/18

HFD 2019 ref. 5

Försäkringskassan

Marie Axelsson
Beslutsfattare

Julia Fallenius
Föredragande